

Vinkovačke jeseni u radu s najmlađima

Kaderžabek, Silvija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:354405>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SILVIJA KADERŽABEK

VINKOVAČKE JESENI U RADU S NAJMLAĐIMA

Završni rad

Pula, listopad 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

SILVIJA KADERŽABEK

VINKOVAČKE JESENI U RADU S NAJMLAĐIMA

Završni rad

JMBAG: 0303058599, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Usmena zavičajna baština

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: doc. dr. sc. Vjekoslava Jurdana

Pula, listopad 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Silvija Kaderžabek, kandidat za prvostupnika Predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Silvija Kaderžabek dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Vinkovačke jeseni u radu s najmlađima koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1. SAŽETAK.....	6
2. UVOD.....	8
3. USMENA ZAVIČAJNA BAŠTINA.....	9
4. ZAVIČAJNA BAŠTINA.....	10
4.1. ZAVIČAJ U RADU SA PREDŠKOLSKOM DJECOM.....	10
4.2. ZAVIČAJNA BAŠTINA SLAVONIJE.....	11
5. GRAD VINKOVCI.....	14
5.1. PRIRODNA I GEOGRAFSKA OBILJEŽJA.....	14
5.2. POVIJEST.....	15
5.3. ZNAMENITOSTI GRADA.....	17
6. VINKOVAČKE JESENI.....	18
6.1. POVIJEST VINKOVAČKIH JESENI.....	19
6.2. SVEČANOST OTVORENJA.....	20
6.3. SVEČANI MIMOHOD.....	20
6.4. DJEČJE VINKOVAČKE JESENI.....	21
6.5. DRŽAVNA SMOTRA FOLKLORA.....	22
6.6. FOLKLORNE VEČERI.....	23
6.7. ŠOKAČKI DIVANI.....	23
6.8. OSTALI SADRŽAJI MANIFESTACIJE.....	24
7. ISTRAŽIVANJE „Vinkovačke jeseni u radu s najmlađima“.....	26
7.1. DJEČJI VRTIĆ <i>BUDUĆNOST</i>	26
7.2. DJEČJI VRTIĆ <i>CVJETNJAK</i>	27
7.3. DJEČJI VRTIĆ <i>LENIJE</i>	29
7.4. DJEČJI VRTIĆ <i>MEDENJAK</i>	30
7.4.1. KUĆICA ŠOKICA.....	31
7.4.2. U DUHU VINKOVAČKIH JESENI – KUKURUZ.....	31
7.4.3. IZRADA SLAVONSKIH <i>PEŠKIRA</i> , <i>DUKATA</i> , <i>TAMBURICE</i> I <i>ŠOKICE</i>	33
8. ZAKLJUČAK.....	36
9. POPIS LITERATURE.....	38
10. POPIS ILUSTRACIJA.....	41

1. SAŽETAK

Tradicija je usmena ili pismena predaja znanja, načina ponašanja i običaja unutar jedne kulture ili skupine ljudi. Omogućuje kontinuitet početnog iskustva i njegovo prilagođavanje novim okolnostima. Ona je prijenos običaja, znanja i kulture, vrijednosti, vjerovanja i oblika ponašanja na nove naraštaje te brine o očuvanju starih zanata.

Običaji i tradicija su korijen svakog naroda, a imaju važnu ulogu u očuvanju identiteta istog.

Kulturna baština je naslijeđe artefakata i nematerijalnih atributa koje čine ostavštinu prošlih generacija te koja se pomno čuva u sadašnjosti kako bi ju ostavili u naslijeđu budućim. Upravo je manifestacija kao što su *Vinkovačke jeseni*, primjer očuvanja tradicije, običaja i kulturne baštine.

Cilj završnog rada je prikazati tradiciju vinkovačkog kraja te osim toga, na koje načine je približiti djeci i potaknuti ih da je što više očuvaju i ponose se njome. U radu se prikazuje nekoliko aktivnosti koje odgojiteljice provode u radu s djecom u vrtiću, te kako ih se od najranije dobi uči o kulturnoj baštini.

Ključne riječi: tradicija, kulturna baština, dijete predškolske dobi, *Vinkovačke jeseni*

SUMMERY

Tradition is oral or written submission of knowledge, manner of conduct and customs within one culture or group of people. Enables the continuity of initial experience and adaptation to new circumstances. It is the transfer of customs, knowledge and culture, values, beliefs and forms of behavior to new generations and takes care of the preservation of old crafts. Customs and traditions are the root of every nation, and play an important role in preserving the identity of the same.

Cultural heritage is the legacy of artifacts and intangible attributes that constitute the legacy of past generations, which are carefully preserved in the present to leave it in the legacy of the future. It is manifestations such as "Vinkovačke jeseni" an example of preserving tradition, customs and cultural heritage.

The goal of the final work is to present the tradition of the Vinkovci region and in which ways to bring them closer to the children and to encourage them to be more preserved and proud of them. This paper presents several activities that teachers perform with children in preschool, and how they are taught from the earliest ages about cultural heritage.

Keywords: tradition, cultural heritage, preschool child, Vinkovci region autumn

2. UVOD

Tema ovog završnog rada je manifestacija *Vinkovačke jeseni*. Rad se bavi proučavanjem, očuvanjem i prenošenjem kulturne baštine. Cilj ovog rada je približiti i drugim ljudima prikazati tradiciju, običaje, jezik i znanja naših predaka. Zadiviti ljude bogatom prošlošću i s ponosom prikazati što posjedujemo, te isto ostaviti budućim naraštajima u naslijeđe.

Rad je podijeljen na pet poglavlja. U prvom poglavlju govori se o važnosti usmene književnosti, kako je ona nastala te zašto je važna. Drugo poglavlje govori o zavičajnoj baštini, što je baština, kakva sve ona može biti, zašto ju je važno prenositi na djecu te se поблиže objašnjava baština vinkovačkog kraja. Opisuje se nošnja, izrada tradicijskih rukotvorina te nematerijalna baština pod zaštitom UNESCO-a, kao što je *bećarac*. U trećem poglavlju prikazuje se grad Vinkovce, prijestolnicu *šokadije*, grad na rijeci Bosut, koji je najstariji europski grad. Prikazuje se povijest grada, važne znamenitosti i sam položaj grada. U četvrtom poglavlju riječ je o *Vinkovačkim jesenima. Manifestaciji* koja se održava već 52. godinu. Čuvarica je i slikovnica narodnih običaja, nošnji, glazbe, igre i plesa. Prikazuje bogatstvo tradicije, prenosi je na buduće generacije i upoznaje običaje drugih krajeva. U tom poglavlju možemo saznati kako je osnovana *Manifestacija*, kako djeluje, koji su njezini dijelovi, te kako *Manifestacija* поблиže objašnjava slavonski kraj. U posljednjem, petom poglavlju, prikazano je istraživanje o aktivnostima djece i odgojiteljica na temu *Vinkovačkih jeseni* koje je provedeno u vinkovačkim dječjim vrtićima.

Slijedi zaključak u kojem se govori o manifestaciji *Vinkovačke jeseni*, o tome kako trebamo njegovati i čuvati našu baštinu. Prikazuje kako se od najranije dobi djecu upoznaje s tradicijom i kulturom. Tradicija čini ljude bogatijima te govori o njima samima. Na samom kraju se nalazi popis literature i ilustracija koje su korištene pri izradi ovog rada.

3. USMENA ZAVIČAJNA BAŠTINA

Književnost je umjetnost riječi i važna sastavnica svakog čovjeka, naroda. Usmena književnost vrsta je govornog priopćavanja za potrebe među sudionicima neke povezane zajednice. Pojedinaac iz naroda koji se osjeća sposobnim oblikovati neke sadržaje, što bi ih bilo vrijedno zapamtiti kao zajedničku svojinu. Prenosi ih govorom ili nekim drugim izražajnim sredstvom kojim se služi cijela zajednica, primjerice ples ili pjevanje. Tvorac usmeno književnih tekstova je daroviti pojedinac koji osjeća snagu riječi. Unutar govornog jezika neke sredine provodi odabir kako bi prikladno izrazio svoja raspoloženja i predao ih slušateljima kao oblikovanu strukturu.

Hrvatska usmena književnost postoji od onog trenutka kada je netko od starih Hrvata, hrvatskim govorom oblikovao neke sadržaje, izrekao ih svojim slušateljima koji su ih primili kao važne poruke, kao nešto značajno i po mjeri vlastitih duševnih raspoloženja te su ih oblikovali u usmenu književnost. Od početka služenja pa sve do pojave pisma, usmena komunikacija bila je jedina mogućnost ukupnoga priopćavanja.

Svaki sudionik izvedbenog čina može dati svoju verziju teksta unoseći promjene prema vlastitoj kreativnosti, novonastaloj govornoj strukturi. Usmeno književni tekst traje dok ga pojedinac ili zajednica trebaju. Također, tekst može nestati ako on nije zapisan ili sačuvan na neki drugi način. Usmeno književni tekst koji je zapisan iz jednog medija u drugi postaje i usmeni fenomen, ali i zapis (Botica, 1995.).

Usmena komunikacija bila je jedina koja je pružala mogućnost ukupnog priopćavanja, a temeljila se na sjećanjima. Drevni narodi bili su povezani s prirodom, a svaki narod imao je svoje usmeno književne tvorce. To su mogli biti vođe, svećenici, propovjednici, proroci i drugi.

Usmeni tekstovi trebaju biti u obliku leksičkih jedinica koje imaju ulogu u razumijevanju jezika i stila narodne književnosti. Osim toga, temeljna funkcija je da ima sadržajne i izražajne oblike te da se lako pamti (Bošković-Stulli, 1975., 154.).

Prvi važni tekstovi nastali su usmenom predajom. Usmena predaja čuva istine i sadržaje koje zajednički povezujemo s vrijednostima i korisnicima tih vrijednosti. Usmena predaja se može pojaviti u svim vrstama te podjednako nastaje u svim hrvatskim sredinama i narječjima.

Usmena književnost čuva sve ono što je stvorilo tradiciju, a tradicija je skup svih vrednota neke zajednice. Zadovoljstvo govorenja veoma je važna odrednica koja je iznad svih funkcija (Botica, 2003.).

4. ZAVIČAJNA BAŠTINA

Baština označava naslijeđe koje su nam ostavili preci, a koju mi moramo njegovati i prenositi dalje našim potomcima. Obuhvaća sva sačuvana i njegovana kulturna dobra iz prošlosti. Kulturna baština označava bogatstvo jednog naroda. Zavičajna baština obuhvaća sva materijalna i duhovna dobra nekog područja. Narod kojemu pripada, čini prepoznatljivim i jedinstvenim u odnosu na druge (Brajčić, 2016.).

Kako navodi Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, nematerijalna kulturna baština predstavlja praksu, predstave, izraze, znanja, vještine, instrumente, predmete, rukotvorine te kulturne prostore koji su povezani s tim područjem, a koje zajednice prihvaćaju kao dio svoje kulture. Nematerijalnu baštinu koja se prenosi s generacije na generaciju, zajednice i skupine iznova stvaraju kao reakciju na svoje okruženje, svoje djelovanje s prirodom i svoju povijest. Nematerijalna baština promiče poštovanje za kulturnu raznolikost i ljudsku kreativnost.

Materijalna kulturna baština je nepokretna kulturna baština koja uključuje građevine, povijesne lokalitete, spomenike i artefakte koji su značajni za arheologiju, arhitekturu, znanost ili tehnologiju specifične kulture (Šošić, 2014.).

4.1. ZAVIČAJ U RADU SA PREDŠKOLSKOM DJECOM

Djetetu treba pružiti kvalitetnu književnu riječ na kojoj će izgraditi svoje literarne i lingvističke sposobnosti. U predškolskoj dobi, dijete je prisno i intenzivno povezano sa svojom neposrednom okolinom. Dijete uz pomoć okoline u kojoj živi, stječe prve spoznaje te strukturira svoj način mišljenja.

Vrlo je važna interpretacija književnika koji su podrijetlom iz krajeva u kojoj se nalazi predškolska ustanova. Stoga, možemo zaključiti kako se prvi koraci u svijetu umjetnosti riječi čine preko dijalektalne književnosti. Naime, dijete se još u dječjem vrtiću koristi dijalektalnim govorom kako bi iskazalo svoje misli, osjećaje i želje. Književnost na narječjima kod djece

bogati dječji književni izričaj na standardu te ga čini stilski raskošnijim. Mnogi pjesnici svoje pjesme pišu upravo na dijalektu jer tada se prisjećaju svoga djetinjstva, a zavičaj uključuje djetinjstvo.

Kroz zavičajnu baštinu, djeca upoznaju estetske, kulturološke, znanstvene i praktične odlike svoje okoline te će njima moći produbiti razumijevanje kulturne baštine svoga kraja. Kulturnu baštinu vrlo je važno prenositi na dijete, kako bi ju ono moglo zavoljeti i raditi na očuvanju iste. Djecu treba potaknuti na zavičajnost jer voljeti svoj zavičaj, znači voljeti ljude, prirodu, povijest i budućnost svog i drugih zavičaja.

Usmena zavičajna baština ekspresivno i duboko dira u dijete te upravo takva zavičajna osviještenost razvija poštovanje prema jeziku svoga naroda, književnosti i kulturi, prema bogatstvu razlika, naroda i kulture (Jurđana, 2015.).

Prva baština s kojom se dijete susreće je prirodoslovna baština, gdje uz igru i rad upoznaje živu i neživu prirodu. Stoga se u vrtićima i školama nastoji provoditi i promicati kulturna baština te naglašavati njezina važnost. Prilikom upoznavanja djece s kulturnom baštinom potrebno je surađivati i s osobama izvan odgojno-obrazovne ustanove. Kroz mnogobrojne aktivnosti možemo djecu poučavati o kulturnoj baštini i zavičaju. Primjerice, može se organizirati posjet određenom kulturološkom mjestu, baš kao što to omogućuje manifestacija *Vinkovačke jeseni* (Draščić, 2016: 8).

4.2. ZAVIČAJNA BAŠTINA SLAVONIJE

Slavonija je područje legendi čiji se mitovi i tajne prenose s koljena na koljeno. Slavonci se ponosno drže tradicija kao što su proslava žetve, narodne nošnje i lokalna narodna glazba.

Slavonija obiluje tradicijom, materijalnom i nematerijalnom baštinom. Jedna od najpoznatijih keramičkih posuda s arheoloških iskopina je *Vučedolska golubica* s područja Vučedol, nedaleko Vukovara. Modelirana je u obliku golubice te je postala jedan od zaštitnih simbola samoga grada Vukovara. Tamne je boje, ukrašena bijelim urezanim ukrasima.

Ono po čemu je Slavonija itekako poznata su *Slavonski ručni radovi*. Prikazuju bogatstvo tradicije, ali i djelo naših predaka. *Šlengeraj* ili *rišelje* je najpoznatiji i najrašireniji ručni rad. On se koristi kod izrade narodnih nošnji te kod stolnjaka, zavjesa, tradicionalne posteljine, *kecelje* i za izradu ukrasnih predmeta u crkvama. Rupice na *mustri*, koja je prethodno

obrađena koncem, urezuju škarama. Specifični su i načini obrade rupica kako se one poslije ne bi *cufale*.

Još jedna prepoznatljiva tehnika je svakako *toledo*. Kod ove tehnike na platnu se izvlači konac, a rupičasta *šlinga* se buši. Koristi se također kod izrade nošnji, zavjesa, stolnjaka, posteljina, oltarnika, *miljea*, ukrasnih salveta i kecelja.

Slično prethodnima, postoji i *štikanje*. To je tehnika izrade bijelog bušenog veza na *rubini* ili platnu pomoću ručne napravnice s iglom, mašnicom ili šivaćom mašinom.

Kao posebna i jako zahtjevna tehnika ističe se *Zlatovez*. Služi za ukrašavanje predmeta i slika, a koristi se i za ukrašavanje torbi, boca i kutija za nakit. Princip izrade je da se na crnom plišu, zlatnim koncem usko izvezuju detalji koji krase određeni predmet.

Kad je riječ o slavonskoj nošnji, može se govoriti o svakom selu. Na tom, nekada bogatom području, svako selo je imalo svoja obilježja koja su se isticala i u nošnji.

U razgovoru s gospođom Katicom Zaluški, koja je u *Smotri* od samih početaka, a ujedno izrađuje i tradicionalne ručne radove, saznali smo, za potrebe ovoga rada, od kojih se sve dijelova sastoji ženska i muška slavonska narodna nošnja.

Osnovni dijelovi svih slavonskih ženskih nošnji su: *rubina*, *oplećak*, *pregača*, *podstuknje*, *kalut ili marama*, *karuta*, *čorape*, *opanci i nakit*. *Podstuknje* su često tkane od lana i pamuka, a na kraju imaju *heklanu* ili *necanu* čipku. Oblače se na bokove i podižu se straga kako bi cura i snaša imala što tanji struk i izraženije bokove. Što je više *skuti* to nošnja ljepše stoji. *Rubine ili suknje* tkane su od pamuka, lana, svile i pliša. *Oplećak* ili košulja je gornji dio nošnje, na leđima je isto *faltan*, a preko njega se stavlja *kalut* (trokutasta marama). *Kalut* je marama koja se stavlja na leđa i spaja se na prsima, kako se ne bi vidjela. Rukavi su vezeni ili utkani nekim motivima. *Kecelja* je šivana od svile s vezanim najčešće cvjetnim motivima, a na dnu *fertuna* obično se našivao bogat volan. *Tkanica* je tkana traka obično s motivom zastave, tj. crveni, bijeli i plavi red, te se njome opasivalo oko struka kako bi se povezali *rubina* i *oplećak*. Zimske *čorape* koje su se štrikale od vune, bogato su se ukrašavale vezom i *gombicama*, isto izrađenima od vune, a mogla se i *uštrikavati* mustra. Obuća se sastojala od *opanaka* koji su se izrađivali od kože te na kraju bogat nakit. Od nakita djevojka je prvo dobivala *minduše*, a kasnije *dukate*. Što je djevojka bogatija, to ima više *dukata*. Tako su *dukati* išli u miraz kad se cura udaje. U selu se točno znalo koliko cura ima malih, a koliko velikih *dukata*. Neke su imale čak po tri reda odnosno do 99 *dukata* oko vrata. Osim *dukata*, frizura je bila glavni ukras djevojke. Mlade djevojke su plele pletenice i motale ih oko glave, te ukrašavale cvjetovima, dok su starije djevojke nosile *kike*.

Kika se plela od kose djevojke u sitne pletenice, a oko pletenica su se umetali cvjetovi. Na prednjem dijelu glave su se pravili uvojci, obično bi se učvršćivali mašću i šećerom kako bi se sjajili. Udane žene su uvijek nosile maramu, a krajeve marama su vezale pod bradu ili na tjemenu.

Muška šokačka narodna nošnja također je, osobito u momka, često vrlo bogata. *Šokac* glavu pokriva obično crnim, zelenim ili smeđim šeširom, kapom, a na kapu stavlja vrpcu *panjtliku* i cvijeće. Osim kape nosi se i šubara, osobito zimi i za nju se stavlja cvijeće. *Rubina* (košulja) je dugačka i seže preko pojasa, a na prsima može biti rasplitana ili sastavljena, *šlingovana* i zlatom vezena. Oko ovratnika se na košulju veže *poša*, neka vrsta kravate. *Gače* su bijele, širokih *gaćavica*, a nogavice su *šlingane*, rasplitane, a često i zlatom vezene. I muškarci na noge navlače čorape. One su pletene s bobicama. Obuća su opanci, čizme, a rjeđe cipele. Opanci se izrađuju od crne kože, a često su i pulovani. Ako su opanci s uskim *kajšima*, zovu se *putranci* ili *preplitanci*. Zimi se nose čizme. U hladnije vrijeme se još nosi i *pršnjak*, *kožuv* (*kožuh*), kabanica i *opaklija*. *Kožuh* izrađuje *kožušar* ili *ćurčija*. *Kožušak* ili *pršnjak* nosi i muškarac i žena, pa je često ukrašen *pulicama*, ogledalcima i granama od raznobojne kože. Muška svečanija nošnja je bila slična radnoj, ali uz dodatke kao što su gaće (hlače) od tkanog lana, *rubinu* (košulja), *tkanicu* i kapu (šešir). Zatim *kamizol* (prsluk) i *špenzle* (štrikano od valjane vune) koje su se koristile samo za vrijeme hladnijega vremena, na nogama *opanci*.

Još jedna od slavonskih tradicija je *Bećarac*, vokalno-instrumentalni napjev koji je pod zaštitom UNESCO-a kao nematerijalna baština. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, *Bećarac* objašnjava kao veseo i vedar tekst često prožet alegorijama i metaforama. Naziv potječe od turske riječi *bekar*, koja označuje mladog neženju, momka ili *lolu*, veseljaka sklonog raskalašenom načinu života, jelu, piću i ženama. Pjevao se najviše na svadbama ili veselim okupljanjima, a tekstovi često hvale vlastite vrline, ljepotu, sposobnosti, imovinsko stanje i izruguju se neistomišljenici. Stihovi se često smišljaju usred same izvedbe. Obično se *natpjevavaju* dva ili više vodećih pjevača, a prate ih tambure samice ili tamburaški sastavi.

Slika 1. Slavonska narodna nošnja

(Izvor: <http://www.hrvatskifolklor.net/php/narodnenosnjehrvatskehf.php> preuzeto 10. srpnja 2018.)

5. GRAD VINKOVCI

„... bio ti Bosut ili starina Lenija, onako širok u stasu, onako rumen od birtija, bio ti izgoreni dimnjak djetinjstva, bomba rata... ...čudan si ti grade, nisi ni pjesma ni propalica i u meni ima nešto od tvog starog poprsja i slavanskog lica.“ Ovako je Miroslav Slavko Mađer¹ opisao svoj grad, grad Vinkovce u pjesmi *Cibale* (Internet stranica *Vinkovci grad na Bosutu*).

Vinkovci su grad koji leži na obalama rijeke Bosut u raskošno plodnoj i šumovitoj ravnici. To je grad bogate povijesne i kulturne baštine. Vinkovci su najstariji grad u Europi u kojemu se kontinuirano živi više od 8300 godina. Temelji grada čuvaju tragove prapovijesti, a sam centar grada i sada je smješten unutar zidina rimske *Coloniae aureliae Cibalae* gdje su se rodila dva rimska cara Valens i Valentinijan (Čorkalo Jemrić, 2012: 370. – 371.).

5.1. PRIRODNA I GEOGRAFSKA OBILJEŽJA

Grad Vinkovci nalazi se na krajnjem sjeveroistoku Hrvatske, između Save i Dunava, a na obalama Bosuta s blago kontinentalnom klimom te s pretežito hrastovim i jasenovim

¹ Miroslav Slavko Mađer je bio vinkovački putopisac, prozaist, esejist, dramatičar i pjesnik. Njegove prve zbirke pjesama *Mislím na sunce* i *Raskršće vjetra*, nastale su 1955. godine. Mađerove najpoznatije pjesme su *Cibale*, *Lijeni Bosut*, *Lenije zelene Lenije*, *Obale Bosuta*, *Putujem Bosut* i *Vrati se grade*. Vrlo često je svoja djela pisao anonimno (Čorkalo Jemrić, 2012: 386.).

šumama.

Grad je gospodarski i strateški važno hrvatsko područje koji ima kvalitetne prirodne resurse i razvijenu infrastrukturu. Pogodan geografski položaj utjecao je na ratarsko-stočarsku proizvodnju, razvoj šumarstva, industrije i trgovine što je rezultiralo bogatstvom tradicionalne kulture. Vrlo važnu ulogu ima i željeznička pruga koja povezuje Zapadnu Europu s Dalekim istokom, te Srednju Europu s izlaskom na Jadransko more. Upravo to je bio razlog zašto su Vinkovci postali važno željezničko čvorište.

5.2. POVIJEST

Zahvaljujući svom povoljnom položaju, Vinkovci su bili prostor na kojem su se nasljeđivale kulture od mlađeg kamenog doba pa sve do danas. Većina prapovijesnih nalazišta smjestila se na visokoj, lijevoj obali Bosuta, a najveće i najdugotrajnije naselje nastalo je na desnom ušću potoka Ervenice s Bosutom, na *Telu Tržnica*.

Prve zajednice zemljoradnika naseljavaju ovo područje oko 6200. g. pr. Krista donoseći keramiku, pripitomljene životinje i biljke.

Colonia Aurelia Cibalae bile su treći najveći grad u provinciji *Panonija Sekundi*, a koja se protezala na današnjem području Slavonije, Srijema i Baranje. Grad je nastao početkom prvog stoljeća te se polako razvijao u trgovačko i obrtničko središte. Krajem drugog, početkom trećeg stoljeća grad postaje kolonija. Osnovu gospodarskog razvoja čine poljodjelstvo i keramičarska industrija, a o čemu svjedoči preko 80 pronađenih keramičarskih peći. Vrhunac razvoja grada bio je u četvrtom stoljeću, kada u gradu živi između pet i deset tisuća stanovnika. U tom periodu u Vinkovcima su rođeni, braća i rimski carevi, Valentinijan i Valens.

Dolaskom slavenskih plemena pomiču se granice grada prema zapadu. Krajem jedanaestog stoljeća podižu se manje crkve u romaničkom stilu te veće gotičke župne crkve istog imena, sv. Ilija. Gotička crkva je najstariji samostojeći objekt grada.

Naziv Vinkovci, prvi puta se spominje 1491. godine, kada dolaze pod Osmanlijsku vlast. Za vrijeme Osmanlija, stanovništvo je prisilno bilo raseljeno, a mnoge građevine spaljene i srušene. Život ponovno počinje 1700. godine. Početkom 18. stoljeća, Vinkovci su bili dio Slavonske vojne krajine.

1750. godine, Vinkovci postaju sjedište 7. brodske graničarske pukovnije, a između 1765. i 1785. dobivaju status vojnog komiteta. Tada dolazi do snažnog demografskog i obrtničkog razvoja grada. Kao potvrdu svojeg značaja, vinkovačka obrtnička populacija dobiva *Vinkovački cehovski privilegij*, od carice Marije Terezije.

Vrlo važnu ulogu ima ban Josip Šokčević, kojega na vlast postavljaju Habsburgovci, na prijedlog biskupa Josipa Jurja Strossmayera, a sam Šokčević bio je miljenik i naroda i austrijskih vladara. Uvodi hrvatski jezik u škole i na sva javna mjesta, ukida zabranu narodnog odijevanja te pokušava nastaviti vladavinom Jelačića.

U drugoj polovici 18. stoljeća, izgrađuje se niz baroknih građevina, gradi se osnovna škola, nova crkva koja je današnja glavna crkva Vinkovaca (sv. Euzebija i Poliona), zgrada zapovjedništva i straže (današnji Gradski muzej). Dolazi do gradnje današnje zgrade gimnazije. Grad dobiva i glavni gradski trg kakav je i danas. Oko 1830. godina, osniva se Djevojačka škola, bolnica, ali i brojne gostionice.

Dolazak željeznice, 1878. godine, ključan je za razvoj grada. Željeznica stvara vezu između Budimpešte i Dalja prema Slavanskom Brodu te samim time i veću eksploataciju hrastovih šuma. Ban Šokčević pokrenuo je gradnju željezničke pruge Vukovar-Vinkovci-Zagreb-Rijeka. Svojim zalaganjem za narod postaje još omiljeniji ban, pogotovo u Vinkovcima, gdje je često svraćao, posjećivao škole, raspitivao se o radu i poteškoćama. Godine, 1867. ban Šokčević razriješen je banske dužnosti jer je smatrao kako je izigran od strane Austrijanaca koji ponovno preuzimaju vlast.

Sve veći broj Mađara dolazi u Vinkovce. Kako dolazi do sve većeg porasta mađarskog stanovništva, veliki utjecaj ima vladavina Khuena-Hedervaryja. Za vrijeme Khuenova vladanja stvaraju se *Mađarske kraljevske državne željeznice* i upravo u tom periodu Vinkovci počinju biti važno željezničko čvorište. Vinkovci su bili šarolik etnički grad što je pomagalo pri razvoju industrije i trgovine. Grad je bio značajno mjesto vojne i civilne uprave, školstva, obrtništva i trgovine.

Krajem 19. i početkom 20. stoljeća, osnivaju se građanska, dobrotvorna i kulturna društva te klubovi. Od 1898. redovito počinju izlaziti tjedne novine pod nazivom *Vinkovce und Umgebung*, što znači Vinkovci i okolica. Ulaskom u Državu Srba, Hrvata i Slovenaca, zbog

reorganizacije vlasti stvara se nezadovoljstvo, a Vinkovci ulaze u sastav Drinske banovine. Godine, 1919. Vinkovci dobivaju javnu plinsku rasvjetu, a od 1930. i električnu javnu mrežu što pomaže pri razvoju daljnjih tvornica. Vinkovci su pripojeni Savskoj banovini.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata, sovjetske snage zauzele su Vinkovce. Nijemci se iz Vinkovaca povlače 13. travnja, te se toga datuma za vrijeme komunizma, obilježavao kao dan grada Vinkovaca. Po završetku rata, usporen je razvoj industrije, ali upornošću i marljivošću stanovnika, razvila se napredna poljoprivreda i industrija.

Raspadom Jugoslavije u neovisnoj Hrvatskoj, 1992. godine stvaraju se županije pa tako Vinkovci danas pripadaju Vukovarsko-srijemskoj županiji (Grad Vinkovci Službeni portal grada Vinkovaca).

5.3. ZNAMENITOSTI GRADA

U najstarijem europskom gradu svakako treba prošetati Korzom, uređenim u baroknom stilu. Trg bana Josipa Šokčevića nudi predivan park i pješačku zonu s motivima *Oriona* – najstarijeg indoeuropskog kalendara preporučuje Turistička zajednica grada Vinkovaca. Jedno od najvažnijih vinkovačkih znamenitosti navodi se *Gradski muzej Vinkovci* koji je nekada bio zgrada zapovjedništva i straže, a danas čuva mnogobrojne zanimljivosti grada. Između muzeja i Korza nalazi se crkva *sv. Euzebija i Poliona* iz 18. stoljeća. Lijepo je prošetati jedinom preostalom šokačkom ulicom Vinkovaca, *Krnjaš*, u kojoj se nalazi i rodna kuća pisca Ivana Kozarca. Svakako treba posjetiti *Arheološki park Sopot* koji je povezan biciklističkom stazom pa ujedno nudi i dan proveden u prirodi, ali i razgledavanje sopotskih kućica rekonstruiranih prema nalazištima iz tog područja. Park *Lenije* nudi mnogobrojne rekreativne sadržaje, ali i wellness programe. Ne treba zaboraviti spomenuti razne kušaonice rakije, proizvođače kulena ili pak radionice koje prikazuju izradu tradicionalnih rukotvorina. Postoji mogućnost jahanja konja u nekolicini konjičkih klubova, a lovački dom *Kunjevci* ima i uzgajalište divljači.

6. VINKOVAČKE JESENI

Čovjek je u Slavoniji još od pamtivijeka ostavio tragove svoga rada i svoje duhovne kulture. Pokazavši u tim tragovima da je slavonskim načinom ljubio zemlju oko sebe i intimne zakone njezina postojanja. Slavonac je oduvijek čuvao zadužbinu svojih otaca, svoj ponos, borbeni duh, veselu ćud, ali i narodne običaje, rukotvorine, kolo, narodnu nošnju, načinom na koji se rijetko koji narod diljem svijeta može pohvaliti.

Dolaskom moderne gospodarski - tehnološke promjene te užurbanog načina života, stvara se opasnost od gubljenja slavonske tipičnosti. Odgovor na urbanizaciju bila je ideja o ovjekovječenju i sakupljanju tradicijske kulture slavonskog kraja. Ideju će oživjeti smotra izvornog folklora Slavonije i Baranje. Ideja o stvaranju smotre folklora ubrzo je pokazala koliko narod cijeni ono što su stvarale vrijedne ruke radnika, najboljih vezilja i tkalja, koliko se cijene misli koje su predci izricali preko pjesama. Tako su pjesme postale zaštitnim znakom Slavonaca, a *Smotra* izvornoga folklora Slavonije i Baranje prelazi pokrajinske granice te time dobiva naziv *Vinkovačke jeseni*.

Manifestacija se događa u jesen iz razloga što to godišnje doba nagrađuje Slavonca za njegov trud i rad. Slavonac svoju radost i tugu te smisao za humor iskazuje kroz pjesme, a Slavonke, svoju profinjenost iskazuju kroz izradu nošnji. *Manifestacija* je bila glavni i jedini motiv da se okruni ljepota slavonske ravnice. Tamburice i gajde će zasvirati, a narodno ruho zasjati. Kada će Slavonac zapjevati s ponosom i radošću.

„To je smotra koja teži trajnoj afirmaciji izvornoga kulturno - umjetničkoga narodnoga stvaralaštva temeljenog na bogatoj baštini naroda vinkovačkoga kraja i cijele Hrvatske.“ (Službena stranica *Vinkovačkih jeseni*, 2018.).

Slika 2. Grb *Vinkovačkih jeseni*

(Izvor: <http://www.vk-jeseni.com/> preuzeto 10. srpnja 2018.)

6.1. POVIJEST VINKOVAČKIH JESENI

Manifestacija *Vinkovačkih jeseni* počela je 1966. godine. U organizacijskom odboru prvih *Vinkovačkih jeseni* bili su brojni umjetnici, djelatnici i političari koji su svojim doprinosom htjeli ojačati amatersko bavljenje kulturom. Prva smotra folkloru okupila je nekolicinu umjetničko-kulturnih društava iz Slavonije i Baranje, koja su se predstavila u središtu Vinkovaca, a dan kasnije održan je prvi *Svečani mimohod*.

Već sljedeće, 1967. godine, osnovan je Odbor za organizaciju kulturno-umjetničkih priredbi čija je glavna zadaća bila raditi na daljnjem razvoju *Manifestacije*. Atraktivni grb *Manifestacije* koji se i dan danas koristi, najprepoznatljiviji vizualni identitet, izradio je Joza Mataković.

Joza Mataković, rođen je 1922. u Ivankovu, selu kraj Vinkovaca, akademski je slikar i scenograf. Cijeli svoj život proveo je u svom rodnom gradu, a sav njegov rad bio je posvećen i nadahnut upravo Vinkovcima. Jedan je od osnivača *Vinkovačkih jeseni*, te je dobitnik zlatne plakete *Grb grada Vinkovaca*, 2002. godine. Diplomirao je na Akademiji za kazališnu umjetnost. Slikarstvo kod mnogih hrvatskih velikana. Izlagao je svoje radove na mnogim samostalnim i skupnim izložbama u zemlji i svijetu. Umro je 2008. godine. Slika koja je danas grb *Vinkovačkih jeseni*, izuzetno se svidjela gradonačelniku Vinkovaca, Mladenu Karliču te ju je Joza Mataković poklonio i ona je postala službeni grb *Manifestacije* (Vinkovci.com.hr).

Nadalje, službena internet stranica *Vinkovačkih jeseni*, navodi kako se središnji dio programa godinama proširivao te su tako *Vinkovačke jeseni* s dvodnevnog okupljanja prerasle u međunarodnu manifestaciju koja okuplja kulturno - umjetnička društva iz cijele Hrvatske, ali i zemalja Europe. Danas, *Vinkovačke jeseni* okupljanju oko 80 kulturno-umjetničkih društava, 50 konjanika, 25 zaprega, što je 3500 sudionika. *Jeseni* su čuvarica i slikarica izvornog načina života, prikazuju slike prošlosti i sadašnjosti te time upućuju na neistražene pravce i mogućnosti u budućnosti. U proteklih pedeset godina svoga trajanja *Vinkovačke jeseni* su obogatile početnu manifestaciju. Time je osim smotre izvornog folkloru, postala i gospodarska, kulturna, turistička, sportska i zabavna smotra koju se može svrstati u red najrazvijenijih i najznačajnijih manifestacija u Hrvatskoj.

6.2. SVEČANOST OTVORENJA

Dva dana prije *Svečanog mimohoda*, održava se priredba u *Svečanosti otvorenja* na glavnom vinkovačkom trgu, Trgu bana Josipa Šokčevića. Priredbom se nastoje prikazati slike Slavonije i njezinih ljudi, radost običaja, smisao za humor, tambura i gajde, dvojnice i samica – pokretači kola i pjesme.

Svake godine odabire se druga tema *Vinkovačkih jeseni* pa je tako, primjerice, prethodne godine bila *Večer oproštajna*. U skladu s temom *Manifestacije* priređuje se svečanost priredbe otvorenja. Već dugi niz godina tekstove dramskih priredbi potpisuje gospođa Ana Cveniđ, a u bogatom programu sudjeluju poznata glumačka lica, brojna kulturno-umjetnička društva, tamburaški sastavi i vokalni solisti. Uz tisuće posjetitelja prisustvuju i važni hrvatski dužnosnici, a predsjednica Republike Hrvatske i gradonačelnik Vinkovaca proglašavaju *Manifestaciju* otvorenom. *Svečanost otvorenja* prikazuje se i izravnim televizijskim programom Hrvatske radio televizije. Po okončanju same *Svečanosti otvorenja*, na istom mjestu održava se *Etno revija*.

Uz temu prikazuju se jednostavne pjesmice o povijesti, događajima, ljubavi i mržnji, čekanju i sastancima. Često budu prikazivana književna djela mnogih slavonskih autora. Na 46. Vinkovačkim jesenima uz temu *Ej, široki slavonski sokače!*, prikazano je djelo *Tena* autora Josipa Kozarca.² U skladu s temom *Smotre*, izrađuje se pozornica, često su to kuće s dvorištem, sijenom i prikazom slavonskog sokaka.

6.3. SVEČANI MIMOHOD

Svečani mimohod se priređuje zadnjega dana manifestacije. Najčarobniji dio *Manifestacije* je kada najdužom ulicom Vinkovaca, krene rijeka ljudi, kulturno-umjetnička društva, zaprege i sami konjanici. Vinkovčani često rijeku ljudi zbog sporog toka u mimohodu, uspoređuju s

² Josip Kozarac (1858.-1906.), rodio se u Vinkovcima, a po zanimanju je bio inženjer šumarstva. Stvarao je u doba realizma, a bio je romanopisac i pripovjedač. U svojim djelima često je prikazivao crno – bijelu sliku između grada i sela te život ljudi u slavonskim selima. Njegova najpoznatija djela su *Slavonska šuma*, *Tena*, *Tri ljubavi*.

Pripovijetka *Tena*, govori o životu obitelji Pavletić, gdje zbog neimaštine majka želi čim prije udati svoju kćer, Tenu. Zbog svoje ljepote, Tena nije bila ne primijećena kod seoskih momaka te ju majka odluči udati za najbogatijeg, Jozu Matijevića. Međutim Tena se zaljubila u vojnika Beraneka, a njezin budući muž Joza, oženio se za drugu djevojku. Uskoro u selo stiže mladi Parižanin koji je bio očaran Tenom, ali ga ona sve vrijeme ignorira. Tada Tena upoznaje Leona kojem postaje ljubavnica, a koji ju je htio prodati mladom Parižaninu. Tena uskoro upoznaje ciganina Đorđa s kojim postaje ljubavnica. Tena zbog svoje ljepote nije htjela biti samo s jednim muškarcem te ona biva u vezi i s Jozom koji joj omogućava hranu i Đorđem koji se brine za njezin novac. Uskoro se Tena razboli bolest ostavi traga na njenom licu te Tena ostaje bez obojice. Tada se u selo ponovno vraća vojnik Beranek i njih dvoje obnavljaju svoju vezu (Kozarac, 1991.).

Bosutom, „rijekom bez izvora koja neće da teče“, rijekom koja prolazi kroz sami grad. Svaka folklorna skupina u mimohodu ima svoje korijene koji budu prikazani tisućama gledatelja toga dana. *Svečani mimohod* je najatraktivnija, najljepša i najsvečanija manifestacija *Vinkovačkih jeseni*.

Svečani mimohod proteže se duž cijeloga grada, a završava na stadionu uz plesanje najvećeg kola na svijetu. Mimohodom sudjeluju brojna kulturno-umjetnička društva iz čijih se grla ori pjesma, nakon čega slijede konjanici. Pločnikom odzvanja topot konja, svi urešeni, bujnih griva i pedantno počešljani, bijeli, crni ili riđi, ponosni kao da znaju da su dio *Svečanosti*. Na samom kraju dolaze predivne, svečane i bogato ukrašene zaprege gdje se ori pjesma djevojaka, snaša i momaka, pjesma upućena konju.

Službena Internet stranica *Vinkovačkih jeseni*, navodi kako vinkovačkim ulicama i trgovima prodefilira oko 3500 sudionika svake godine. Tijekom mimohoda sve grupe zastanu i odigraju kraći program kao i na velikoj pozornici smještenoj na središnjem trgu dok ih pljeskom pozdravljaju gosti i stanovnici grada. Mimohod predvodi limena glazba i mažoretkinje. Udruge i povijesne postrojbe nose grbove i zastave. Za njima idu folklorne skupine u svojim otmjenim nošnjama očuvanim stotinama godina. Sve je više uzvanika iz cijele Hrvatske i iz inozemstva, Bosne i Hercegovine, Mađarske, Austrije, Srbije i Njemačke. Svake godine sve je više i konjanika sa svojim konjima što ih drže i timare iz čiste ljubavi prema toj životinji. Hvale se njima u svatovima ili prigodama kao što su *Vinkovačke jeseni*. Nakon mimohoda na stadionu u *Lenijama*, nekoliko tisuća posjetitelja zajedno s folklorošima oslikaju predivnu razglednicu *Smotre*. Prikazuje se zajedništvo hrvatskoga naroda koji zna cijeniti i čuvati naslijeđe što su dobili od svojih predaka, a koje će darovati svojim potomcima.

6.4. DJEČJE VINKOVAČKE JESENI

Tjedan dana prije *Svečanog mimohoda*, održavaju se *Vinkovačke jeseni* u malom, *Dječji svečani mimohod*. Kroz vinkovačke ulice prolazi na stotine djece odjevene u svoje nošnje, prikazujući s ponosom svoje običaje. Treći dan *Vinkovačkih jeseni* u znaku je najmlađih. Spoj je mladosti i tradicije. Šarenilo nošnji, pjesma i ples su znak za budućnost ove *Smotre*.

Prve održane *Dječje Vinkovačke jeseni* bile su 1970. godine. Tada su bile jedinstven događaj

na ovom području, a danas su najmasovnija manifestacija za najmlađe koja utječe na brojne folklorne skupine diljem Hrvatske. Ulicama i trgovima tijekom mimohoda prodefilira preko 2500 djece iz cijele Hrvatske. Nakon svečanosti mimohoda, slijedi nastup mladih folklorša na glavnoj pozornici. Osim toga za najmlađe budu pripremljeni i razni programi kao što je druženje s dječjim piscima, nastup mađioničara, ali i razni koncerti.

Koliko je djeci važno sudjelovati u samoj *Smotri*, govori i bivša sudionica *Dječjih Vinkovačkih jeseni*, Lara Kaderžabek, koja je za potrebe ovog rada intervjuirana: „Kao dijete koje odrasta u gradu u kojemu svake jeseni gledaš na stotine folklorša iz cijele Hrvatske, jedva čekaš da postaneš dio toga. Mjesecima se pripremaš u svom folklornom društvu, danima prije same *Smotre* traju pripreme, a kada dođe taj dan, imaš osjećaj da će ti srce iskočiti. Uzbuđen si, jedva čekaš da i ti s ponosom postaneš dio toga. Konačno dođe taj trenutak da obučeš svoju nošnju koja se sastoji od nekoliko podsuknji, samo suknje ili rubine, ženske košulje ili *oplečka*, *kecelje*, *tkanice* (traka koja služi kao pojas), čorapa, opanaka te nakita, mnogobrojnih dukata, te minduša na ušima. Potom slijedi frizura koja se sastoji od mnogobrojnih pletenica ukrašenih cvijećem. Još se uvijek sjećam tog predivnog osjećaja kada sam bila dio povorke. Blistaš, imaš osjećaj kao da svi ljudi čekaju samo tebe da vide kako s ponosom prikazuješ što su bili tvoji predci. Kao djeci iz tog kraja, *Vinkovačke jeseni* često su nam bile glavna tema i jedan od glavnih događaja. Moja obitelj je oduvijek njegovala tradiciju i držala do narodnih običaja, tako da sam od malih nogu znala sve o slavonskoj nošnji, plesu, pjesmi, svim našim običajima. Uživala sam u tome kad mi je teta kao maloj pričala o slavonskoj tradiciji i s nestrpljenjem sam čekala dan kada ću s ponosom moći prošetati ulicama svoga grada u svojoj nošnji.“

6.5. DRŽAVNA SMOTRA FOLKLORA

Poslije *Svečanog mimohoda* slijedi *Državna smotra folklor*. Ova priredba održava se dva dana. Na njoj nastupaju dva kulturno-umjetnička društva iz vinkovačkoga kraja koja su bila najuspješnija na *Folklornim večerima*. Potom nastupaju kulturno-umjetnička društva iz drugih dijelova Hrvatske koja su odabrana zbog svog atraktivnog programa, specifične nošnje, igre i plesa također prikazanima tijekom *Folklornih večeri*.

Ova priredba prikazuje koliko su *Vinkovačke jeseni* prešle granice svoga početka jer

prikazuje koliko hrvatski narod, ali i narod iz inozemstva čuva svoju tradiciju i izražava svoje nacionalne osjećaje. Još se jednom ima mogućnost prikazati bogatstvo i živopisnost narodnih nošnji, tradicijskih običaja i glazbe, ali i nastaviti njegovati našu baštinu koja sve više povezuje ljude (Službena Internet stranica *Vinkovačkih jeseni*).

6.6. FOLKLORNE VEČERI

Osim očuvanju tradicije, *Vinkovačke jeseni*, pridonijele su i oživljavanju rada raznih folklornih skupina, ali i osnivanju novih. Sukladno tome, sve je veća mogućnost njegovanja igre, pjesme, dramskog amaterizma, nošnji, ali i skupljanja i zapisivanja autentičnih običaja nekog mjesta.

Mogućnost za prikazivanjem svoje tradicije, Društva imaju na *Folklornim večerima*. One zadivljuju sadržajem izvornih pjesama gdje ljudi prikazuju kako su skloni starim običajima u vrijeme berbe, sijanja i branja kosidbe i žetve, voljbe i ženidbe, običaj uz blagoslov žita, *čijanje* perja, pečenje rakije, vezanih uz prosidbu i zaruke, život u *kućarima* i zadrugama, te suživot s rijekom i bunarom.

Ono što uvijek zadivljuje gledatelje su usklađenost nošnje s običajem koji se izvodi na pozornici. Upravo zbog toga tijekom *Folklornih večeri* izmjenjuju se radne, svečane, radosne i tužne nošnje, ali i one stare i nove. Ovo je pravi užitak za oko i srce, za ponos i divljenje spretnim i kreativnim veziljama i tkaljama koje su iskazivale svoju kreativnost izrađujući nošnje.

6.7. ŠOKAČKI DIVANI

Šokački divani je priredba koja pokazuje kako se nekada u Slavoniji, nakon rada veselilo, šalilo, pjevalo, igralo, voljelo i zabavljalo. *Divani* su pučke zabave. U ostvarivanju ove priredbe ima prikazanih običaja, ali i obilježja vremena u kojem se živi. Svrha ove priredbe je veselje, šala, igra i pjesma, veselo druženje u večernjim satima (Službena internet stranica *Vinkovačkih jeseni*).

6.8. OSTALI SADRŽAJI MANIFESTACIJE

Osim ovih, glavnih, gore navedenih sadržaja *Vinkovačkih jeseni*, one sadrže i brojne druge, gdje posjetitelji *Manifestacije* mogu uživati u različitoj ponudi. Kroz dva tjedna održavanja ove manifestacije, organizatori su ponudili sadržaje za različiti spol, dob, ali i interes.

Tako postoji *Sajam tradicijskih obrta i rukotvorina*. Tu brojni izlagači nude svoje proizvode koji su dio tradicije, od krznenih papuča, kožnih torbi, brojnih domaćih rakija i kolača, preko licitarskih srca, oslikanih tikvica pa sve do narodnih nošnji.

Na *Sajmu gospodarstva i obrtništva* mogu se naći različiti kućanski, prehrambeni i odjevni predmeti, ali i oni ostali poput raznih traktora, kosilica, ulaznih vrata i prozora. Ovaj sajam pomaže različitim trgovačkim društvima u prodaji i promociji proizvoda.

Svake večeri u glavnom šatoru *Smotre* održavaju se različiti koncerti. Nastupaju razni izvođači, od tamburaša preko pjevača zabavne i pop glazbe do DJ-eva .

Također, održava se i *Auto show*, prilika ne samo za kupiti novi automobil, već i za razgledati starije modele istih proizvođača.

Neki od noviteta *Manifestacije*, svakako su modne revije. Djevojke na glavnoj pozornici prikazuju frizure, šminku, ali i odjeću iz starijih vremena, i to pod nazivom *Etno revije*.

Osim toga, još jedan od noviteta su *Urbane jeseni*, večer gdje mladi DJ-evi pokazuju svoje znanje, kao i hip hoperi koji svoje nastupe održavaju također na pozornici glavnog šatora.

Jedna večer posvećena je i mažoretkinjama, gdje uz Vinkovačke mažoretkinje dolaze i gošće iz cijele Hrvatske te sve one zajedno održe nastup i prikažu svoje koreografije koje su učile tijekom cijele godine.

Organizatori su pripremili nešto i za najmlađe, pa tako mališani mogu doći na mnogobrojne kreativne radionice. Od oslikavanja tikvica, izrade vjenčića od cvijeća preko učenja kuhanja starih jela uz pomoć svojih baka.

Za sam kraj cjelokupne smotre *Vinkovačkih jeseni*, na rijeci Bosutu održava se paljenje slamnate skulpture. Ovo posebice izaziva ovacije kod publike, ali i označava početak priprema za iduće, nadolazeće *Vinkovačke jeseni*.

Slika 3. Svečani mimohod

(Izvor: <http://vijesti.hrt.hr/255588/pocinju-49-vinkovacke-jeseni> preuzeto 10. srpnja 2018.)

7. ISTRAŽIVANJE „Vinkovačke jeseni u radu s najmlađima“

U sklopu završnog rada provedeno je istraživanje u vinkovačkim dječjim vrtićima, kako bismo saznali koje aktivnosti i poticaje odgojiteljice pružaju djeci na temu *Vinkovačkih jeseni*. Na koje načine odgojiteljice djeci približavaju kulturnu baštinu i njenu važnost te kako obilježavaju te važne dane u Slavoniji.

Istraživanje je provedeno u četiri vinkovačka vrtića. Ravnateljice i odgojiteljice su ustupile na uvid dokumentaciju koja se sastojala od radova djece te fotografija koje su odgojiteljice zabilježile prethodnih godina.

7.1. DJEČJI VRTIĆ *BUDUĆNOST*

Dječji vrtića *Budućnost*, zajedno sa svojim odgojiteljicama i djecom, sudjelovao je 2015. godine u akciji *Volim Vinkovce*. Upravo kroz tu akciju, ali i prateći temu tadašnjih *Vinkovačkih jeseni*, „Ispod golemoga neba“, uredili su prostor svog vrtića te na taj način oživjeli tradiciju i običaje.

Odgojiteljica pripravnica, Marija Pap, održala je svoju oglednu aktivnost *Bakina stara škrinja*. Tom prigodom djeci je ponudila pisanje guščjim perom, pisanje na pločicama, izradu krpenih lutki te priređivanje doručka kao nekada. Djeca su uživala u igrama uloga svojih baka, prabaka, djedova i pradjedova.

Slika br. 4 – Uređivanje interijera dječjeg vrtića

(Izvor: privatna arhiva Dječjeg vrtića *Budućnost*)

Slika br. 5 – Pisanje guščjim perom

(Izvor: privatna arhiva Dječjeg vrtića *Budućnost*)

Slika br. 6 – Izrada krpenih lutki

(Izvor: privatna arhiva Dječjeg vrtića *Budućnost*)

Slika br. 7 – Priređivanje doručka kao nekada

(Izvor: privatna arhiva Dječjeg vrtića *Budućnost*)

7.2. DJEČJI VRTIĆ CVJETNJAK

Dječji vrtić *Cvjetnjak* je katolički vrtić u kojemu su osnivači i odgojiteljice časne sestre iz Družbe Sestara Služavki Malog Isusa – Provincija Presvetog Srca Isusova i Marijina. Prošle godine, 2017., zajedno s djecom organizirale su modnu reviju narodnih nošnji pod nazivom: *Jeseni su, milo janje moje, barem da su u godini troje!*. Djeca su obukla dječje narodne nošnje, neke stare i više od 120 godina. Modna revija se odvijala uz zvuke tamburice i veselog dječjeg pjevanja. Djeca su se igrala igara koje su igrali njihovi predci, ali i učili plesati slavonsko kolo. Na taj način, djeca su došla u doticaj s raznim tradicionalnim predmetima, ali i jesenskim plodovima.

Slika br. 8 – Učenje plesanja slavonskog kola

(Izvor: privatna arhiva Dječjeg vrtića *Cvjetnjak*)

Slika br. 9 – Djeca se voze u slavonskim kolima
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Cvjetnjak*)

Slika br. 10 – Djevojčice se igraju kao njihove prabake, izrađuju nakit
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Cvjetnjak*)

Slika br. 11 – Djeca na modnoj reviji dječjih narodnih nošnji
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Cvjetnjak*)

7.3. DJEČJI VRTIĆ *LENIJE*

2016. godine, djeca i odgojiteljice iz Dječjeg vrtića *Lenije*, uključili su se u akciju *Volim Vinkovce*. Djeca su uz pomoć odgojiteljica svoj vrtić uredila na temu tadašnjih, 51. *vinkovačkih jeseni, Večer oproštajna*. Na samom ulazu u vrtić bio je postavljen stol na kojemu je bila postavljena momačka večera, a u pozadini su se pekli kolači, izrađivali vjenčići od cvijeća i ružmarina te glačale *rubine* i pripremao *štafir*.³

U sklopu akcije *Volim Vinkovce*, Dječji vrtić *Lenije*, osvojio je 1.mjesto u kategoriji odgojno-obrazovnih ustanova.

Slika br. 12 – Svečana zaprega na ulazu u vrtić

(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Lenije*)

Slika br. 13 – Djeca u narodnoj nošnji

(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Lenije*)

³ Dio miraza.

Slika br. 14 – Djeca izrađuju vjenčiće od ružmarina

(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Lenije*)

Slika br. 15 – Djeca izrađuju vjenčiće od kolaž papira i ljepila

(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Lenije*)

7.4. DJEČJI VRTIĆ *MEDENJAK*

Dječji vrtić *Medenjak* je privatni vinkovački vrtić koji postoji već dugi niz godina. To je mjesto puno zabave, smijeha, ali i učenja pa tako djeca već od malih nogu uče engleski i njemački jezik. Svakoga dana zajedno sa svojim odgojiteljicama istražuju i uče o svijetu oko sebe.

U Dječjem vrtiću *Medenjak* nalaze se tri odgojne skupine. Najmlađa skupina su *Majstori*, tu borave djeca do svoje treće godine za koje se brinu odgojiteljice Marija Lovrič, Ana Livaja i Danijela Markić, a skupinu čini petnaestero djece. Srednja dobna skupina u kojoj borave djeca od treće do pete godine života, zove se *Bistrići*, a odgojiteljice su Valentina Lovrič i Eugenija Nemeth. Najstariju dobnu skupinu čine *Genijalci*, djeca u dobi od pet do sedam godina i njihove odgojiteljice Jasmina Bićanić, Ivana Raguž i Dina Lalić.

Kao i svi ostali vinkovački vrtići i vrtić *Medenjak*, odgaja svoju djecu u znaku kulturne baštine i tradicije. Već od najranije dobi, odgojiteljice djecu upoznaju s *Vinkovačkim jesenima*. Stoga su 2015. godine, bili uključeni u akciju *Volim Vinkovce* pod organizacijom Turističke

zajednice grada Vinkovaca. Cilj akcije je bio potaknuti građane na što ljepše uređenje stambenih i poslovnih prostora grada. U sklopu te akcije, odgojiteljice, djeca i roditelji napravili su tri mala projekta.

7.4.1. KUĆICA ŠOKICA

Prvi projekt je bio pod nazivom *Kućica Šokica*. Zajedničkim snagama, sva djeca vrtića *Medenjak* uredili su drvenu kućicu u dvorištu svoga vrtića kao kuću *šokice*. Obojali su ogradu šarenim bojama za drvo, oblijepili su vrata listovima kukuruza, a na nekim mjestima stavili su i plod kukuruza. Trijem su ukrasili *peškirimama*⁴. Kako bi sve bilo u znaku narodnog običaja i tradicije, djeca i odgojiteljice obukli su se u narodne nošnje, a djevojčice i odgojiteljice su napravile i frizure kakve su nosile njihove bake.

Posebno, za najmlađu skupinu, *Majstori*, odgojiteljice su njihov Bebemobil, u kojemu voze djecu u šetnju, ukrasila kao svečana slavonska kola. Bebemobil, ukrasile su *peškirimama* i slavonskim narodnim tkanim tepisima. Po završetku uređivanja, odgojiteljice su posjele djecu u njihova uređena kola te su ih odvele u šetnju kako bi svima mogli pokazati svoj rad.

Slika br. 16 – Djeca vrtića *Medenjak* ispred *Kućice Šokice*
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

Slika br. 17 – Najmlađa skupina, *Majstori* u svojim svečano ukrašenim kolima
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

7.4.2. U DUHU VINKOVAČKIH JESENI – KUKURUZ

Drugi projekt je bio kukuruz. I u ovaj projekt bila su uključena sva djeca vrtića, a likovne tehnike su se razlikovale ovisno o njihovoj dobi. Kao uvod u projekt bio je razgovor, ali i

⁴ *Šlingani*, tradicionalni ručnici.

promatranje samog kukuruza. Djeca su ga opisivala, dodirivala svojim prstima i postavljala mnogobrojna pitanja o samom izgledu, upotrebi, ali i rastu kukuruza.

Usljedile su aktivnosti po skupinama. Najmlađa skupina, *Majstori*, kukuruz su slikali prstima. Umakali su prste u žutu temperu te su uz pomoć odgojiteljica oslikavali kukuruz na listu papira. Odgojiteljice su djeci pokazale sami klip koji su potom djeca opipala te skinula šušku kako bi ju mogla nalijepiti na svoj naslikani kukuruz.

U srednjoj dobnoj skupini, *Bistrići*, za slikanje kukuruza koristila se jedna neobična, ali djeci jako zanimljiva tehnika. Naime, prvo su zalijepili šušku kukuruza, unutar kojega će se nalaziti sami klip. Zatim su od odgojiteljica dobili *Lego kocke* koje su umakali u žutu temperu te na taj način otiskivali na papir.

Najstarija skupina, *Genijalci*, imala je najzahtjevniji zadatak. Svako dijete dobilo je klip kukuruza iz kojega su morali iščupati zrna. Prvo su ih dobro promotrili, te su ih zalijepili na papir, na sami predložak. Po završetku lijepljenja zrna, otrgnuli su i šušku te je lijepili pored zrna, kako bi njihov kukuruz dobio pravi oblik. Ovim zadatkom djeca su vježbala snagu ruku te finu motoriku prstiju koja će im biti potrebna kod pisanja olovkom u školi.

Slika br. 18 – Djeca odgojne skupine *Genijalci*, lijepe zrna kukuruza na papir

(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

Slika br. 19 – Gotov rad djeteta iz odgojne skupine *Genijalci*

(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

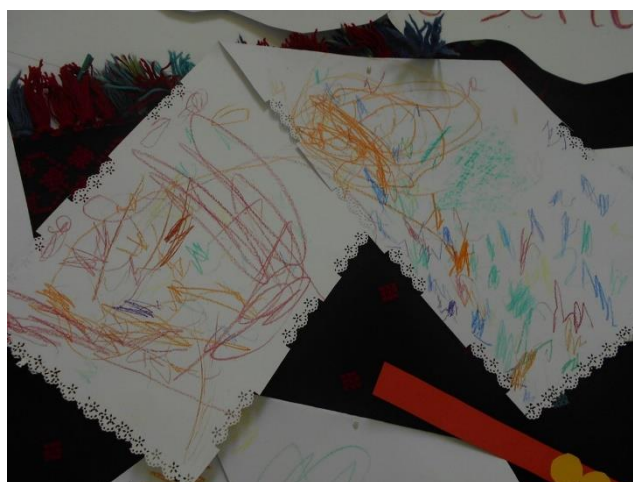
7.4.3. IZRADA SLAVONSKIH PEŠKIRA, DUKATA, TAMBURICE I ŠOKICE

Dvije godine poslije, 2017., odgojiteljice zajedno s djecom izrađuju *peškire*⁵, ukrase za djevojke, ogrlice s *dukatima*, *šokice*⁶ i narodno glazbalo, tamburicu.

Najmlađa skupina, *Majstori*, imala je pune ruke posla. Odgojiteljice su djecu podijelile u tri skupine. Svaka skupina je imala svoj likovni zadatak. Prva skupina oslikavala je *peškire*. Odgojiteljice su od papira izrezale oblik, a djeca su mogla birati likovnu tehniku. Neka su koristila kistove i tempere, dok je nekolicina koristila olovke u boji i bušilicu za papir s raznim oblicima.

Slika br. 20 – Dijete oslikava *peškir* pomoću kista i tempera
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

Slika br. 21 – Djetetov uradak *peškira* pomoću olovaka u boji i bušilice za papir
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

⁵ Slavonski narodni ručnici.

⁶ Naziv za žene slavonskog kraja.

Druga skupina je pomoću kolaž papira i ljepila izrađivala *dukate*. Odgojiteljice su djeci izrezale trakice na koje lijepe krugove koji predstavljaju *dukate*. Na taj način su izradile nakit za mlade slavonske djevojke.

Slika br. 22 – Djevojčica izrađuje ogrlicu s *dukatima*
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

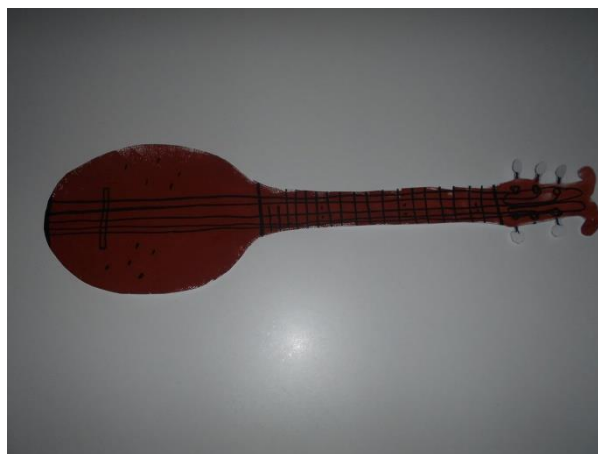
Slika br. 23 – Izrađena ogrlica s *dukatima*

(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

Treća skupina, imala je zadatak pomoću tempera naslikati narodno, slavonsko glazbalo, tamburicu. Odgojiteljice su kao i u prethodna dva zadatka, nacrtale oblik, a djeca su uz njihovu pomoć oslikala tamburicu sa spužvom i smeđom temperom. Spužvu su umakali u temperu te su na taj način nanosili boju na papir. Kada se boja osušila, izrezan je oblik tamburice te su crnim flomasterom nacrtane žice.

Slika br. 24 – Dijete oslikava tamburicu
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

Slika br. 25 – Djetetov likovni uradak tamburice
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

Najstarija odgojna skupina, *Genijalci*, dobila su malo teži zadatak. Pomoću kolaž papira, ljepila i škara morali su napraviti *šokicu*. Prvo su izrezali kolaž papir, zatim su ga morali zgužvati i zavezati mašnom kako bi dobili trodimenzionalni oblik haljine te su isti lijepili na papir. Nakon toga su dodavali glavu i ruke, a na glavi su flomasterima nacrtali oči, nos, usta i kosu. Na taj način djeca su vježbala finu motoriku ruke i prstiju te upornost i strpljivost u izradi samog zadatka

Slika br. 26 – Djetetov likovni uradak *šokice*
(Izvor: arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*)

8. ZAKLJUČAK

Iz ovog rada možemo zaključiti kako usmena književnost čuva sve ono što je stvorilo tradiciju, a tradicija je skup svih vrednota neke zajednice. Zadovoljstvo govorenja veoma je važna odrednica koja je iznad svih funkcija. Usmena književnost ima jednostavne oblike koji su nastali i prenose se usmenim putem, a ona nastaje u svim sredinama i na svim narječjima.

Baština označava naslijeđe koje su nam ostavili preci, a koju mi moramo njegovati i prenositi dalje našim potomcima. Obuhvaća sva sačuvana i njegovana kulturna dobra iz prošlosti. Kulturna baština označava bogatstvo jednog naroda. Nematerijalna baština predstavlja znanja, vještine, instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koji su povezani s određenim područjem. Nematerijalna baština se prenosi s generacije na generaciju.

Smotra *Vinkovačke jeseni* prikazuje upravo cijelo bogatstvo naslijeđa. Promiče poštovanje za kulturnu raznolikost i ljudsku kreativnost. Uči mlađe generacije o očuvanju tradicije, uči kako se ponositi svojim korijenima i svime onime što su nam ostavili naši predci.

Vinkovačke jeseni prikazuju bogatstvo narodne nošnje, pjesme i igre mnogobrojnim gledateljima koji se jesenskih dana nađu u gradu na Bosutu. Iz pjesme, igre i glazbe vidi se ponos hrvatskih ljudi te koliko cijene ono što su im predci ostavili u zadužbinu. S ponosom prikazuju ljepotu prošlosti, načine življenja i rada. Smotra kao što je ova pokazuje kako i moderne gospodarsko-tehnološke promjene, suvremeni način života ne mogu zaprijetiti gubljenju tradicijske kulture. Povezuju sve ljude koji cijene i vole običaje, tradicijsku kulturu i jezik, a ujedno dolazi i do razmjene znanja o kulturama s drugih područja.

Vinkovačke jeseni postale su originalni popularno-znanstveni skup izvorne kulture, mjesto njezina okupljanja. *Jeseni* su čuvarica i slikarica izvornog načina života, pokazuju sliku prošlosti i sadašnjosti, upućuju na neistražene pravce i mogućnosti u budućnosti. *Vinkovačke jeseni* su izašle iz duše slavonskog čovjeka, potvrda su ljepote ravnice, želja su da se očuva od zaborava nekadašnje selo, njegovi ljudi i običaji.

Kroz ovaj rad možemo vidjeti mnogobrojne načine kako s djecom možemo očuvati tradiciju te ju prenijeti na mlađe naraštaje. Kroz razne aktivnosti koje odgojiteljice u vrtićima provode s djecom možemo vidjeti kako djeca uče o bogatoj slavonskoj povijesti. Također, sve

aktivnosti mogu biti uvod u *Dječje Vinkovačke jeseni* jer upravo su one primjer kako djeci možemo prenijeti povijest i tradiciju. Upravo kroz *Dječju manifestaciju*, dijete uči, cijeni svoju kulturu, ali se i zabavlja. To je pravi primjer kako dijete kroz zabavu i igru može naučiti. Ono se može poistovjetiti sa svojim predcima, a to je ono što dijete jako voli, igre uloga. Svako dijete koje je odraslo u vinkovačkom kraju sanja o sudjelovanju na *Vinkovačkim jesenima*, njemu je to čast i ponos što može predstaviti svoju baštinu. Odgojno – obrazovna ustanova, kao što je dječji vrtić, ima isključivo važnu ulogu u djetetovu životu te upravo u njoj dijete uči o svojim predcima, svom kraju i tradiciji. Mogli smo vidjeti kako odgojiteljice na razne načine djeci približavaju njihovu povijest, od izrade *dukata* preko pravljenja *šokačkog* pladnja pa sve do oblačenja u nošnju. Upravo u vrtiću, dijete se od najranije dobi suočava sa svojom baštinom te ju uči čuvati, njegovati i prenositi.

9. POPIS LITERATURE

KNJIGE:

1. Bošković – Stulli, M. (1975.) *Usmena književnost kao umjetnost riječi*. Zagreb: Mladost.
2. Botica, S. (1995.) *Hrvatska usmenoknjiževna čitanka*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Botica, S. (2003.) *Povijest hrvatske usmene književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Čorkalo Jemrić, K. (2012.) *Baština knjige Hrvatski književnopovijesni pregledi*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet Osijek.
5. Jurdana, V. (2015.) *Igri. Mala zavičajna čitanka (s primjerima iz čakavske poezije Drage Gervaisa)*. 1.izdanje. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.
6. Kozarac, J. (1991.) *Tena Pripovijetke*. (4.izdanje). Zagreb: Mladost.

TEKST U ZBORNIKU:

1. Šošić, M. Trpimir. *Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled*, 833. – 860. U: *Zbornik radova fakulteta u Splitu* (Split, listopad 2014.). Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2014. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/129107> (pristupljeno: 20. srpnja 2018.).

DIPLOMSKI RAD:

1. Brajčić, Marija. *Dijete i kulturna baština – učenje u muzeju*. Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016. <https://www.ffst.unist.hr/> (pristupljeno 20. srpnja 2018.).
2. Draščić, Lara. *Kulturna baština Buzeta u radu s djecom predškolske dobi*. Završni rad, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, 2016. <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu:904/preview> (pristupljeno 10. rujna 2018.)

MREŽNE STRANICE:

1. *Bećarac – vokalno-instrumentalni napjev Slavonije, Srijema i Baranje, Baranje.* Republika Hrvatska Ministarstvo kulture. <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=7153> (pristupljeno 20. srpnja 2018.).
2. *In memoriam.* Vinkovci. com. hr. <http://vinkovci.com.hr/vinkovci/hrvatska/in-memoriam> (pristupljeno 12. srpnja 2018.).
3. *Mađer, M. Cibale.* Vinkovci grad na Bosutu <http://grad.vinkovci.hr/> (pristupljeno 07. srpnja 2018.).
4. *O Dječjim Vinkovačkim jesenima.* Vinkovačke jeseni <http://www.vk-jeseni.com/index.php?id=102> (pristupljeno 5. srpnja 2018.).
5. *O folklornim večerima.* Vinkovačke jeseni. <http://www.vk-jeseni.com/index.php?id=31> (pristupljeno 6. srpnja 2018.).
6. *O gradu.* Turistička zajednica grada Vinkovaca. <http://www.tz-vinkovci.hr/hr/o-gradu/prirodna-i-geografska-obiljezja/> (pristupljeno 21. srpnja 2018.).
7. *O jesenima.* Vinkovačke jeseni. <http://www.vk-jeseni.com/index.php?id=11> (pristupljeno 4. srpnja 2018.).
8. *Polu stoljeća Vinkovačkih jeseni.* Vinkovačke jeseni <http://www.vk-jeseni.com/index.php?id=177> (pristupljeno 4. srpnja 2018.).
9. *Povijest grada.* Grad Vinkovci, Službeni portal Grada Vinkovaca <http://www.vinkovci.hr/f14469/povijest-grada> (pristupljeno 22. srpnja 2018.).
10. *Povijest.* Turistička zajednica grada Vinkovaca, <http://www.tz-vinkovci.hr/hr/o-gradu/povijest/> (pristupljeno 21. srpnja 2018.).
11. *Smotra izvornoga hrvatskoga folklor.* Vinkovačke jeseni. <http://www.vk-jeseni.com/index.php?id=30> (pristupljeno 6. srpnja 2018.).
12. *Svečani mimohod.* Vinkovačke jeseni <http://www.vk-jeseni.com/index.php?id=28> (pristupljeno 5. srpnja 2018.).
13. *Šokački divani.* Vinkovačke jeseni. <http://www.vk-jeseni.com/index.php?id=32> (pristupljeno 6. srpnja 2018.).
14. *Što je nematerijalna kulturna baština?* Republika Hrvatska Ministarstvo kulture. <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3639> (pristupljeno 20. srpnja 2018.).
15. *Što vidjeti u Vinkovcima?* Turistička zajednica grada Vinkovaca <http://www.tz-vinkovci.hr/hr/predlazemo/sto-vidjeti-u-vinkovcima/> (pristupljeno 22. srpnja 2018.).

OSTALO:

1. Intervju s Katicom Zaluški, sudionicom Vinkovačkih jeseni od samog početka Smotre i gospođom koja izrađuje tradicionalne ručne radove, obavljen 4. lipnja 2018.
2. Intervju s Larom Kaderžabek, sestričnom i bivšom sudionicom Dječjih Vinkovačkih jeseni, obavljen 5. lipnja 2018.
3. Istraživanje u vinkovačkim dječjim vrtićima (*Budućnost, Lenije, Cvjetnjak*) te suradnja s odgojiteljicama, Valentinom Lovrić, Anom Livajom i Ivanom Raguž iz Dječjeg vrtića *Medenjak* u Vinkovcima, obavljeno 4., 5. i 6. lipnja 2018.

10. POPIS ILUSTRACIJA

1. Slika br. 1 – Slavonska narodna nošnja; izvor: <http://www.hrvatskifolklor.net/php/narodnenosnjehrvatskehf.php> (preuzeto 10. srpnja 2018.)
2. Slika br. 2 – Grb Vinkovačkih jeseni; izvor: <http://www.vk-jeseni.com/> (preuzeto 10. srpnja 2018.)
3. Slika br. 3 – Svečani mimohod; izvor: <http://vijesti.hrt.hr/255588/pocinju-49-vinkovacke-jeseni> (preuzeto 10. srpnja 2018.)
4. Slika br. 4 – Uređivanje interijera dječjeg vrtića; arhiva Dječjeg vrtića *Budućnost*
5. Slika br. 5 – Pisanje guščjim perom; arhiva Dječjeg vrtića *Budućnost*
6. Slika br. 6 - Izrađivanje krpenih lutki; arhiva Dječjeg vrtića *Budućnost*
7. Slika br. 7 – Priređivanje doručka kao nekada; arhiva Dječjeg vrtića *Budućnost*
8. Slika br. 8 – Učenje plesanja slavonskog kola; arhiva Dječjeg vrtića *Cvjetnjak*
9. Slika br. 9 - Djeca se voze u slavonskim kolima; arhiva Dječjeg vrtića *Cvjetnjak*
10. Slika br. 10 – Djevojčice se igraju kao njihove prabake, izrađuju nakit; arhiva Dječji vrtić *Cvjetnjak*
11. Slika br. 11 – Djeca na modnoj reviji dječjih narodnih nošnji; arhiva Dječji vrtić *Cvjetnjak*
12. Slika br. 12 – Svečana zaprega na ulazu u vrtić; arhiva Dječji vrtić *Lenije*
13. Slika br. 13 – Djeca u narodnoj nošnji; arhiva Dječji vrtić *Lenije*
14. Slika br. 14 – Djeca izrađuju vjenčiće od ružmarina; arhiva Dječji vrtić *Lenije*
15. Slika br. 15 – Djeca izrađuju vjenčiće od kolaž papira i ljepila; arhiva Dječji vrtić *Lenije*
16. Slika br. 16 – Djeca vrtića *Medenjak* ispred *Kućice Šokice*; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*
17. Slika br. 17 - najmlađa skupina, *Majstori* u svojim svečano ukrašenim kolima; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*
18. Slika br. 18 – Djeca odgojne skupine *Genijalci*, lijepe zrna kukuruza na papir; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*
19. Slika br. 19 – Gotov rad djeteta iz odgojen skupine *Genijalci*; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*
20. Slika br. 20 – Dijete oslikava *peškir* pomoću kista i tempera; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*
21. Slika br. 21 - Djetetov uradak *peškira* pomoću olovaka u boji i bušilice za papir; arhiva

Dječjeg vrtića *Medenjak*

- 22. Slika br. 22 – Djevojčica izrađuje ogrlicu s dukatima; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*
- 23. Slika br. 23 – Izrađena ogrlica s dukatima; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*
- 24. Slika br. 24 – Dijete oslikava tamburicu; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*
- 25. Slika br. 25 – Djetetov likovni uradak tamburice; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*
- 26. Slika br. 26 – Djetetov likovni uradak *šokice*; arhiva Dječjeg vrtića *Medenjak*